

20% יש לאברהם אירני ולבניו בבנק למסחר - והוא לא ידע דבר. הוא לא ידע מה מתרחש בבנק, כי החליט שלא להיות מעורב; הוא לא הכיר את מנהל הבנק, וכמעט שלא ביקר במשרדיו; ולא - הוא לא מכיר את אחי אלון ("אני לא יודע מי זאת") ■ האיש שצמח ברחוב לילנבלום והיה אחד מהבולטים בחבורת בנקאי הרחוב (שהוא העדיף לכנותה אז "שוק חופשי"), טוען שהשוק האפור של היום הוא 'חארטה בארטה', ושמה שפרש ממנו בזמן ■ אירני טוען שהפסיד בבנק כחמישה מיליון שקל, אבל ממחר להרגיע את אריה אבנרי: "לא נורא, אני לא אחמוטט כלכלית"

הוא לא

■ אריה אבנרי ■

כיב ורי הרפנה שעליהם נח בשנים האחרונות איל ההון הישראלי אברהם אירני - מבעלי הבנק למסחר - צומחים בימים אלה קוצים, שהחלו לכרסם במוניטין שלו כאיש עסקים שומר חוק, מכובד ודיסקרטי.

אירני - שבתחילת השנה הבאה מתכננים שלושת בניו ובתו לחגוג את יום הולדתו ה-80 - כבר מייחל לכך שעד לאותה עת תשכך הסערה הציבורית, שעוררה פרשת המעילה הגדולה בבנק שבו מחזיקה המשפחה ב-20% (שמזיל ובר ב-29%, הבשרת היישוב ביטוח ב-10%, מנחם כרמל 9.9% והציבור 21%), ושהוא עצמו יוכל לחזור לאלמוניותו. אך בשלב זה, עוד יש ספק אם אירני יוכל בעתיד להמשיך ולשאת בתואר של שותף בבנק למסחר, נוכח הגילויים המדהימים שביב פעילות הבנק, שעלולים לסתום עליו את הגולל.

"אני יכול לגלות לך סוד. לפני כמה שבועות היה לנו משא ומתן עם שמיל ובר. הצענו לו למכור את חבילת המניות שלנו תמורת שישה מיליון שקלים, או לרכוש את שלו תמורת שמונה מיליון שקלים - הכל בכפוף לבדיקה יסודית של ספרי הבנק, שאני תבעתי. הוא ניתק מגע ולא השיב על ההצעה"

מצב כריאותו של אירני, הנראה צעיר מגילו, אינו מעורר ביותר, והוא מתנהל בכבוד מסוימת ומרבה לשהות בדירתו המפוארת ב'מגדל דוד המלך', הסמוך למלון 'דן', אבל לא מוותר על השחייה היומית בבריכה. אירני גם אינו מוותר על ביקור יומי בן שעה במשרדי חברת אברהם אירני השקעות ומסחר, שאותה מנהל בנו הבכור איתן. בניו האחרים, יוסף ורוני, והבת אביבית (ויז), מפעילים כיום קניון מותגים ועוסקים

אברהם אירני. "ישבתי יותר מחמש שנים בכלא בעיראק - אני אעבוד גם את המשבר הנוכחי" צילום ארכיון

ידע את שמה

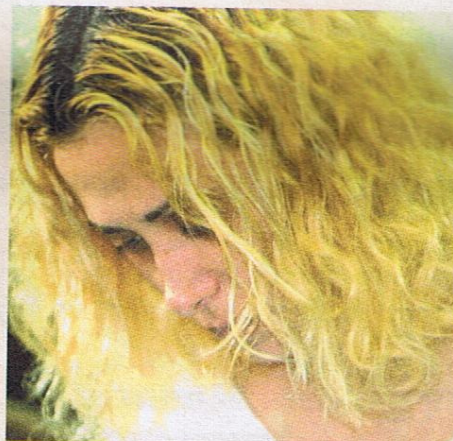
"אני לא יודע מי זאת, אתי גולן. אני בכלל לא מכיר אף אחד מעובדי הבנק, ומעולם לא התייחסו אליי כאל בעל-הכית. שמעתי שהעובדים כועסים עכשיו על הפגיעה בפרנסתם, בחסכוניותיהם שהיו מופקדים בבנק ובכבודם המקצועי, ואני באמת מצטער על כך"

מהתקשורת, אך הפעם שוכנע לדבר, בעיקר מאחר שחורה לו, לדבריו, הניסיון "לסגור מעגל": "איך אפשר להשוות את השוק האפור של היום לשוק של אז, שאנחנו קראנו לו 'שוק חופשי', טוען אירגי, שבמשך שנים היה מהמובילים בשוק האפור עד שפרש לפני חמש שנים. "החברה שלנו לא עסקה בהלוואות, אלא רק בנכיון צ'קים. ניהלנו ספרים בצורה מסודרת, ושלמנו את מלוא המס על העמלות שגבינו. היום השוק האפור זה 'הארטה בארטה'. מיליונים עוברים מיד ליד במוזמן. בושה וחרפה. אני שמח שפרשנו בזמן מהשוק הזה. לא רצינו להתעסק בוזה יותר. כך שמרנו על שמנו הטוב."

האם ידעת שחלק ניכר מסוחריו השוק האפור עבדו עם הבנק למסחר? שההלוואות של השוק האפור ניתנו באמצעות צ'קים של הבנק, שנפרדו במוזמן?
"מעולם לא קיבלתי מידע על עסקי הבנק, ולא היה ידוע לי מה מתרחש בו. קבעתי לי כמה כללים, ביניהם שלא להיות מעורב בעסקי הבנק ולא לעשות ספקולציות."

אתה מותבייש בכך שהיית פעיל בשוק האפור?
"מעולם לא ראיתי את עצמי כאיש השוק האפור. העסקים שלנו כתחום זה היו מבוססים על אמון. שמרנו בסדריות מוחלטת את רשימת לקוחותינו, ונהגנו בהם ביושר. עכשיו כבר מותר לגלות, שעברנו עם גופים ציבוריים מכובדים, בהם בור, תנובה והתנועות הקיבוציות. הקפדנו על דיסקרטיות - לפעמים יותר מהבנקים. הייתי מוכן להתחרות עם כל אחד מהבנקאים הידועים, ומעולם לא חשתי רגשי נחיתות בהשוואה אליהם."

אבל איך שלא מכנים את השוק הזה, מדובר במערכת פיננסית חוץ-בנקאית, שיש בה התחלקויות ודברים חריגים.

צילום: אריק סולטן

אתי אלון

חצי שנה בנימוק של "אי התאמה". אחרי-כך החל ללמד הנהלת חשבונות באורח פרטי, והצטרף למקורות בתפקיד דומה, אך משם לא פוטר, אלא התפטר. לבני משפחתו הסביר אז: "נמאס לי להיות פקיד, אני רוצה להיות עצמאי."

הוא החל להסתובב ברחוב לילינבלום ב'תקופה העיראקית' של הרחוב, שבמהלכה צברו רבים מעולי עיראק רווחים מפעילות פיננסית ברחובות. אירגי היה הבלט שבחבורה, והמצליח ביניהם. הוא היה הראשון שהחל לעסוק בביטוחים בנוסף לנכיון, והקדים את חבריו בפתיחת משרד קטן. לאורך כל השנים, הקפיד אירגי להתרחק

ביבוא נעלי ספורט, טקסטיל ומכנסי ג'ינס. משרדי החברה המשפחתית סוכנים בבניין ישן ברחוב לילינבלום 29 בתל-אביב, שהיה בעבר אזור הפעילות של חלפני הכספים, סוחר המטבע והספקולנטים למיניהם. החברה, המגלגלת עשרות מיליוני דולרים בשנה, עוסקת בעיקר בהשקעות, עמילות מכס, נסיעות ועסקי ביטוח, וגם מפעילה מלון קטן בכיכר דיזנגוף בתל-אביב. המניות מתחלקות בין הבנים והבת, כשאירגי האב מחזיק במניית הנהלה. בעבר היתה משפחת אירגי בעלת החברה המרכזית, החזיקה הבילת מניות גדולה (36%) בחברת קרדו, וחבילת מניות קטנה יותר (6.7%) בבנק כללי. המניות עברו בינתיים לידיים אחרות, ותמורתן הכספית מהווה רזרבה כספית נאה של המשפחה למאגר הכספי שנצבר מהפעילות המסועפת בשוק האפור.

למרבה האירוניה, שוכן הבנק למסחר בבניין סמוך למשרדיה של חברת אירגי, אך אירגי עצמו - לדבריו - הדיר את רגליו ממשרדי הבנק, שהשביע אותו מרוזים, לא הביא למשפחה דיווידנדים או סייע לעסקיהם, ורק שוק את ערך השקעתם.

"בצעירותי ישבתי יותר מחמש שנים בכלא בעיראק, בשל פעילותי הצינונית", אומר אירגי, "ולא רק שלא נשברתי, אלא יצאתי מהכלא כמו פנתר. מאז שעליתי ארצה, בראשית שנות ה-50, בלי פרוטה בכיסי, יכולתי לעמוד זקוף קומה בכל המשברים שעברו עליי. כך יהיה גם במשבר הנוכחי."

אגב אותה תקופת מאסר, פורסם בעבר שאירגי נעצר דווקא בשל פעילותו הקומוניסטית, ועל כך הוא אומר כיום: "לא הייתי קומוניסט. אני סוציאליסט. לדעתי, אין סתירה בין השקפת עולמי ובין פעילותי העסקית."

אברהם אירגי השתחרר מהכלא בגיל 30 והצטרף למשפחתו, שעלתה ארצה לפניו והתגוררה בשכונת נחלת יצחק בתל-אביב. כך דילג על שלב המעברה, המופיע בביוגרפיות של כמה וכמה אנשי עסקים יוצאי עיראק.

הוא החל לעבוד באל על כמנהל חשבונות, בלי שלמד את המקצוע בצורה מסודרת - ופוטר כעבוד

התארחתי בכיתו. זו שותפות על הנייד".
באיזה סכום אתה מעריך את ההפסד הכספי של המשפחה בעקבות המעילה?
 "בעסקים אפשר להרוויח ואפשר להפסיד. ההפסדים שהיו לי בעבר הסתכמו בכמה עשרות אלפי דולרים, אך הפעם מדובר בסכום של חמישה מיליון שקל. אם לא נצליח לקבל את הכסף או חלקו, לא נורא, אני לא אתמוטט כלכלית. בכוונתי להתייעץ עם היועצים המשפטיים שלנו, ורק אחרי שאקבל חוות דעת מוסמכת, אשקול אם יש מקום להגיש בשלב מאוחר יותר תביעה לקבלת כספים שלנו. בכל מקרה, לא נעשה זאת לפני שיוגשו תביעות קודמות של לקוחות אחרים".

החלטת הממשלה לפצות את לקוחות הבנק למסחר גרמה לך הקלה?
 "מאז שהתפוצצה הפרשה אני חש אי-נעימות רבה כלפי לקוחות הבנק, למרות שאין לי ולבני משפחתי אחריות ישירה או עקיפה למה שאירע. החלטת הממשלה לפצות את הלקוחות שינתה לטובה את מצביהרוח שלי".

אתה מכיר את בעל המניות מנחם ברמל, שמחזיק ב-10% ממניות הבנק, ואשר שקל זמן מה לפני פרסום המעילה להגדיל את אחזקתו בבנק?
 "אני לא מכיר אותו. מעולם הוא לא דיבר איתי".
פורסם בעיתונות שלפני פרסום המעילה היה מבצע של עובדי הבנק לגייס לקוחות חדשים, נוכח מצב הנזילות המידרדר של הבנק. ידעת על כך?
 "לא. מעולם לא הכרתי לקוחות של הבנק, ולא עסקתי בגיוס לקוחות חדשים".

האם פגשת בעת ביקורך בבנק את אלוף?
 "אני לא יודע מי זאת. אני בכלל לא מכיר אף אחד מעובדי הבנק, ומעולם לא התייחסו אליי כאל בעל-הבית. שמעתי שהעובדים כועסים עכשיו על הפגיעה בפרנסתם, בחסכוניותיהם שהיו מופקדים בבנק ובכבודם המקצועי, ואני באמת מצטער על כך".
שאלה אחרונה: כמי החלום הגדול של הירד?
 "לחייסאר בנקאי מכובד, ולסכסוך שפעם פלתי בשוק החייבנכאי שמכונה שוק אפוד - וסיס לו, לצערי, שם לא טוב".

avneri-a@maariv.co.il

מיליון שקל בבנק. זה הכל. לא היו לנו חשבון ולא עסקים כספיים בתוך הבנק".
איך יכולתם למשוך את העגלה של הבנק יחד עם שמיל ובר?
 "אני יכול לגלות לך סוד. לפני כמה שבועות היה לנו משא ומתן עם ובר. הצענו לו למכור את חבילת המניות שלנו תמורת שישה מיליון שקלים, או לרכוש את שלו תמורת שמונה מיליון שקלים - הכל בכפוף לבריקה יסודית של ספרי הבנק, שאני תבעתי. הוא ניתק מגע ולא השיב על ההצעה".
לא בדקת באופן יסודי את ספרי הבנק?
 "לא היתה לנו זכות לברוק. המניות לא העניקו לנו זכויות מעבר לאלה שיש לכל בעל חשבון בבנק. לנו לא היה חשבון, וכבעלי מניות קיבלנו רק את המאזנים הגלויים".

"מעולם לא ראיתי את עצמי כאיש השוק האפור. שמרנו בסודיות מוחלטת את רשימת לקוחותינו, ונהגנו בהם ביושר. עכשיו כבר מותר לגלות שעבדנו עם גופים ציבוריים מכובדים, בהם כור, תנובה והתנועות הקיבוציות. הקפדנו על דיסקרטיות - לפעמים יותר מהבנקים"

מה דעתך על כך שובר משך בחודש מארס האחרון יותר מ-11 מיליון שקל בפירעון של שטרות חוב שהבנק הנפיק לו בשנת 1997 לתקופה של חמש שנים?
 "אני לא יודע שום דבר על כך. אף אחד לא סיפר לי ולא התייעץ איתי. אנחנו לא משכנו מהבנק פרוטה - רק השקענו".
אתה יודע שהפרשה הזו של ובר נחקרת עכשיו על ידי המשטרה?
 "מאיפה שארע? אף אחד לא סיפר לי".
אחרי פרסום הפרשה ובר התקשר אליך או דיבר איתך?
 "לא. הוא לא היה אף פעם בכיתי, ואני לא

"מי שפונה לשוק הזה הוא, בדרך-כלל, אדם בצרות, שמתקשה לגייס כספים בבנק רגיל. אסור לנצל מצב רגיש של לקוח. מעולם לא הפעלנו אמצעי לחץ או חברות גבייה. מקרים שלא הסתדרו, הועברו למישור המשפטי. היום הכל שונה. לשמחתי, אני לא מכיר אף אחד מראשי השוק האפור ופעיליו - בעיקר לא את אלה ששמש נקשר לבנק למסחר".
ביצד קיבלת את המעילה בכספי הבנק, שאתה נמנה עם בעליו?

"הייתי מופתע מאוד, והבנתי שקרה דבר חמור מאוד. אני לא מבין כיצד יכול לקרות דבר כזה בבנק שבו יש פיקוח של בנק ישראל - שטען שזה הבנק המבוקר ביותר במדינה - וביקורת של רואי-חשבון ושל המבקר הפנימי".
כספי הבנק נגנבים לאורך תקופה ממושבת,

ואתם לא יודעים על כך דבר?

"לא ידענו. גם ההנהלה, חברי הדירקטוריון, רואי-החשבון והעובדים לא ידעו".

אתה חש פגוע?
 "לא. אני לא שחקן ידוע. לא מכירים אותי בציבור הרחב. אבל בחוגים בנקאיים ועסקיים מכירים את האינטגריטי שלי, ואני מאמין שכבודי נשאר כפי שהיה".

יש לך אחריות כלשהי למה שהתרחש בבנק?
 "אין לי ולמשפחתי שום אחריות - לא ישירה ולא עקיפה. מעולם לא היינו מעורבים בניהול הבנק. זה הכלל שקבעתי מיד אחרי שהפכתי לבנקאי. במשך כל השנים שבהן החזקנו במניות הבנק, ביקרתי בו פעמים ספורות. לא הכרתי את מנהל הבנק, ולא התייעצו איתנו לפני שמינו אותו".

ובכל זאת, אתה אחד מבעלי המניות.
 "את חבילת המניות הראשונה של הבנק רכשנו בעיסקה מחוץ לבורסה, חבילת מניות נוספת נרכשה בבורסה עצמה - וכך הגענו ל-9.7%. אחר כך הגדלנו את ההשקעה לכ-20%. קיבלתי אישור מבנק ישראל לרכוש עד 26% מהמניות, אבל לא ניצלתי את ההיתר. המניות שלנו מוחזקות בנאמנות אצל עורך-דין".

אין לכם ייצוג בדירקטוריון הבנק?
 "בשעתו, סיכמנו עם בעל המניות העיקרי של הבנק, שמיל ובר, על ייצוג של שני אנשים בדירקטוריון, אבל החלטנו במשפחה שלא לנצל את ההסדר הזה. עד היום אין למשפחת אירני ייצוג בדירקטוריון - ואני שמח על כך. אם יוגשו תביעות נגד חברי הדירקטוריון, בגלל אחריותם למניעת המעילה, אנחנו לא נהיה בין הנתבעים".

מה היתה מערכת היחסים שלכם עם שמיל ובר?
 "אין אהבה גדולה. אני לא מכיר אותו טוב. שוחחתי איתו לעתים רחוקות מאוד. הוא מחזיק במניות הניהול של הבנק, ולא טרח להכניס אותנו לעניינים. גם הבן שלי יתן לו דיבר איתו הבה. בשעתו הגשנו נגדו תביעה משפטית, בכוונה למנוע מימוש אופציות בשיעור של 33%, שהוא החזיק, לדעתנו, שלא כדון. זכינו בבית-המשפט, והוא כעס על כך".

"הוא פנה אלינו להשקיע כסף נוסף בבנק לשיפור הניזילות. הוא שם סכום כסף, ולנו יש פיקדון של

שמיל ובר: "אני חי בתוך סערת טייפון"

יו"ר דירקטוריון הבנק למסחר, שמיל ובר, סירב להגיב על פרשת קריסת הבנק, שבראשו עמד. ובר סירב גם להגיב לדבריו של אברהם אירני, והסתפק בתשובה קצרה: "אני חי בתוך סערת טייפון, ואין לי עניין לומר דבר על מה שקרה בבנק".
 אחד ממקורביו של ובר גילה כי הבנק למסחר היה כל עולמו, וכי מאז קריסתו הוא שרוי בדיכאון. לדברי אותו ידיד, שימשו 11 מיליון השקלים שמשך ובר מהבנק לכיסוי הלוואות שקיבל משני בנקים לתקופה של חמש שנים, שהסתיימה עתה. עוד נודע, כי ובר נתקל לראשונה ב'מלך השוק האפור', בני רביזדה, שמשך, על-פי החשד, 100

מיליון שקל מכספי הבנק רק לפני כמה חודשים, בעת טיסה משותפת לבורקסט. בימים האחרונים החלו ובר וחברי דירקטוריון הבנק להיעזר ביעוץ משפטי, לקראת האפשרות המעשית שייחזקו בימים הקרובים על-ידי המשטרה ויואשמו בעבירות פליליות על חוק הבנקאות. משפחת אירני מאמינה שהיא לא שייכת לקטגוריה זו.